

28.

WARTOŚĆ WIEDZY

I. PROSPEKT WARTOŚCI

Wiedza jest zdolnością opierającą się na nauce i doświadczeniu, zdobywamy ją w życiu, przez czynienie dobra. Odróżnianie dobra i zła przynależy do filozofii, a w niej do etyki. Wiedza jest przekazywana z pokolenia na pokolenie przez przykład i wychowanie, pozwala na rozwój świadomości indywidualnej i społecznej. Wiedzieć, to znaczy właściwie postępować, zgodnie z wartościami. Źródłami wiedzy są: historia, nauki ścisłe, nauki biologiczne, nauki o człowieku, socjologia, psychologia oraz religia.

1.1. CEL OGÓLNY

Przekazywanie wiedzy z pokolenia na pokolenie.

1.2. CEL SZCZEGÓŁOWY

Rozwój wiedzy w danych dziedzinach.

1.3. CEL WYCHOWAWCZY

Stosowanie wiedzy w życiu indywidualnym i społecznym.

1.4. PROPONOWANE TEMATY

- Relacja wiedzy z filozofią.
- Wykaz źródeł wiedzy.
- Umiejętne wykorzystywanie wiedzy.
- Znaczenie wiedzy religijnej.

1.5. ZADANIA DLA UCZNIA, SAMOWYCHOWANIE

→ NORMY

- Wiedza służy człowiekowi do życia.
- Wiedza świadczy o poziomie inteligencji.
- Wiedza prowadzi do wartości.

→ ZASADY

- Pogłębiając swoją wiedzę, z każdym rokiem mojego życia.
- Korzystam z wiedzy dziadków, rodziców, szkoły i doświadczonych ludzi.
- Dzielę się wiedzą z kolegami.

1.6. ZADANIA DLA RODZICÓW

→ NORMY

- Stan wiedzy świadczy o duchowości rodziny.
- Wiedza pomaga w życiu rodziny.
- Wiedza jest dobrem przyjmowanym od innych ludzi.

→ ZASADY

- Poszerzamy wiedzę w rodzinie, przez wzajemne wychowanie.
- Przekazuje wiedzę dzieciom na zasadzie dobrowolności.
- Szukamy przykładów stosowania wiedzy w określonych dziedzinach.

1.7. ZADANIA DLA SZKOŁY, WYCHOWAWCY

→ NORMY

- Szkoła przekazuje wiedzę.
- Wiedza służy dobru indywidualnemu i społecznemu.
- Wiedza jest zawarta w literaturze i w innych naukach.

→ ZASADY

- Szkoła przekazuje wiedzę uczniom stosownie do wieku i potrzeb.
- Szkoła rozbudowuje wiedzę dla uczniów i lokalnego społeczeństwa.
- Szkoła gromadzi zdobyte nauki, wychowania i przykładów postępowania w bibliotece.

1.8. SPOSÓB REALIZACJI

Szkoła jest strażniczką wiedzy, może ją przekazywać na wiele sposobów, przez studiowanie, przez aktywizację uczniów, przez korzystanie z zasobów wiedzy (biblioteka, archiwum, laboratoria, sale sportowe, ogródki przyszkolne, grupy zainteresowań). W zależności od wieku i poziomu intelektualnego uczniów można organizować odpowiednie szkolenia, ćwiczenia i aktywizację.

1.9. OSIĄGNIĘCIA, EFEKTY

Efekty posiadanej wiedzy są widoczne w zachowaniu się uczniów, w ich zainteresowaniach i postawach moralnych wobec kolegów i koleżanek oraz wobec personelu szkolnego. Postawy zgodne z wartościami są stosowane bez nadzoru i przymusu. Wiedzę zdobytą w szkole uczniowie przenoszą do dorosłego życia i dzielą się nią z innymi.

1.10. ZAGROŻENIA

Bez wiedzy nie ma postępu w rozwoju duchowym i materialnym osób i społeczeństwa. Wiedza ma przekazywać prawdę i tylko prawdę, pomijanie jej w rozwoju człowieka powoduje, że człowiek ignoruje podstawowe wartości, co z kolei powoduje spustoszenie moralne i intelektualne. Brak wiedzy prowadzi do konfliktów społecznych, a także wpływa na szczęście osobiste i rodzinne.

II. WYBRANA LITERATURA Z KOMENTARZEM

FIDES ET RATIO

Przynaglany pragnieniem odkrycia ostatecznej prawdy swojego istnienia, człowiek stara się zdobyć pewne elementy uniwersalnej wiedzy, które pozwalają mu lepiej rozumieć samego siebie i coraz pełniej się realizować. Ta podstawowa wiedza bierze początek z zadziwienia, jakie budzi w nim kontemplacja tego, co stworzone: człowiek odkrywa ze zdumieniem, że żyje w świecie i jest związany z innymi istotami podobnymi do siebie, z którymi łączy go wspólne przeznaczenie. W tym właśnie momencie wchodzi na drogę, którą będzie potem zmierzał do odkrycia coraz to nowych horyzontów wiedzy. Bez zadziwienia człowiek popadłby w rutynę, przestałby się rozwijać i stopniowo stałby się niezdolny do życia naprawdę osobowego.

↑ FR 4.

KOMENTARZ

Wypowiedź papieża Jana Pawła II w encyklice *Fides et ratio* zachęca wszystkich, a szczególnie młodych ludzi do zdobywania wiedzy w jak najszerszym zakresie. Wiedza jest niezbędnym narzędziem do budowania osobowości człowieka, pomaga w kształtowaniu charakteru ludzkiego opartego na prawdzie. Zakresy wiedzy pomagają człowiekowi w realizacji siebie samego jako bytu duchowo materialnego, wpływają na uspołecznienie i chęć czynienia dobra.

III. NAUCZANIE

Wiedzę zdobywamy przez wysiłek intelektualny, przez ćwiczenia umysłu, przez porównywanie podobnych zjawisk i sięganie do historii. Nauczanie jest procesem przekazywania wiedzy w oparciu o osiągnięcia nauki, z zasady odbywa się w zorganizowanych społecznościach szkolnych, naukowych, instytucjach rządowych i pozarządowych oraz instytucjach kościelnych lub wyznaniowych.

3.1. SUGESTIE FILOZOFICZNE

Nowa *Encyklopedia powszechna* definiuje wiedzę jako „ogół wiarygodnych informacji o rzeczywistości wraz z umiejętnością ich wykorzystywania”¹. Klasyczną definicję wiedzy podał Platon w dialogu *Teajtet*, gdzie Sokrates w rozmowie z Teajtetem dochodzi do wniosku, że wiedza to prawdziwe, uzasadnione przekonanie. Wyróżnia się w tym ujęciu następujące trzy elementy wiedzy: przekonania, sądy w sensie logicznym, uzasadnienie (przekonanie jest uzasadnione), prawdziwość (przekonanie jest prawdziwe)².

3.2. SUGESTIE DYDAKTYCZNE I PEDAGOGICZNE

Pedagogika jest nauką o wychowaniu, która formułuje teoretyczne i metodyczne podstawy działalności wychowawczej. Obecnie pedagogika obejmuje swym zakresem wszystkie fazy życia człowieka. Przede wszystkim tworzy podstawy

1 Wiedza [online], „Encyklopedia PWN”, <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/3995573/wiedza.html> [dostęp: 31.07.2022].

2 Por. Wiedza [online], <https://pl.wikipedia.org/wiki/Wiedza> [dostęp: 31.07.2022].

działalności wychowawczej mającej na celu wyposażenie społeczeństwa w wiedzę ogólną, a także w system wartości i przekonań niezbędnych do jego funkcjonowania³. Z pedagogiką związana jest dydaktyka, która uściśla programy edukacyjne zgodnie z osiągnięciami poszczególnych nauk.

3.3. SUGESTIE PSYCHOLOGICZNE

Połączenie wiedzy z psychologią ułatwia zrozumienie podstawowych zachowań ludzkich i społecznych człowieka. Osobowość człowieka poznana przez psychologię ułatwia kontakty międzyludzkie, jesteśmy bowiem stworzeniami kierującymi się rozumem, uczuciami, emocjami i wpływem uprzednich zdarzeń. Psychologicznie możemy zrozumieć i opanować lęki egzystencjalne odnośnie do cierpienia, śmierci i możliwości samorealizacji.

IV. NAUCZANIE RELIGIJNE

Nauczanie religijne pragnie przekazać przynajmniej podstawową wiedzę na temat źródeł działania Boga w życiu człowieka. Tym źródłem dla katolików (i chrześcijan) jest Pismo Święte, Stary i Nowy Testament, które zawiera Objawienie, czyli mowę Boga do człowieka. Ten dialog odbywa się na różnych zakresach ludzkiej osobowości, zawiera historię zbawienia, osobowość człowieka, wpływ środowiska wychowawczego i wrażliwość na wartości. Podstawową wartością są Przykazania Boże i przykazanie miłości.

4.1. TEOLOG

Teolog reprezentuje wiedzę odnoszącą się do danej religii i wyznania. W wyznaniu katolickim i religii chrześcijańskiej wiedza polega na umiejętnym poznaniu podstawowych prawd teologicznych (religijnych) i praktycznym ich zastosowaniu w życiu indywidualnym i społecznym.

4.2. NAUCZANIE PAPIESKIE

”Wiele jest dróg, którymi człowiek może zmierzać do lepszego poznania prawdy, a przez to czynić swoje życie coraz bardziej ludzkim. Wyróżnia się wśród nich

3 „Obecnie pedagogika obejmuje swym zakresem wszystkie fazy życia człowieka. Przede wszystkim tworzy podstawy działalności wychowawczej mającej na celu wyposażenie społeczeństwa w wiedzę ogólną, a także w system wartości i przekonań niezbędnych do jego funkcjonowania”. *Pedagogika jako nauka i wychowanie* [online], https://pedagogika-ogolna.wyklady.org/wyklad/683_pedagogika-jako-nauka-i-wychowanie.html [dostęp: 31.07.2022].

filozofia, która ma bezpośredni udział w formułowaniu pytania o sens życia i w poszukiwaniu odpowiedzi na nie: jawi się ona zatem jako jedno z najwznioślejszych zadań ludzkości. Termin filozofia – wedle źródłosłowu greckiego – oznacza „umiłowanie mądrości”. Istotnie, filozofia narodziła się i rozwinęła w epoce, gdy człowiek zaczął sobie stawiać pytania o przyczynę i cel rzeczy. Na różne sposoby i w wielu formach ukazuje ona, że pragnienie prawdy stanowi nieodłączny element ludzkiej natury. Wrodzoną cechą umysłu ludzkiego jest skłonność do zastanawiania się nad przyczyną zjawisk, chociaż odpowiedzi, jakich sobie stopniowo udzielał, są osadzone w kontekście wskazującym wyraźnie na wzajemne oddziaływanie różnych kultur, w których człowiek żyje.

↑ FR 3.

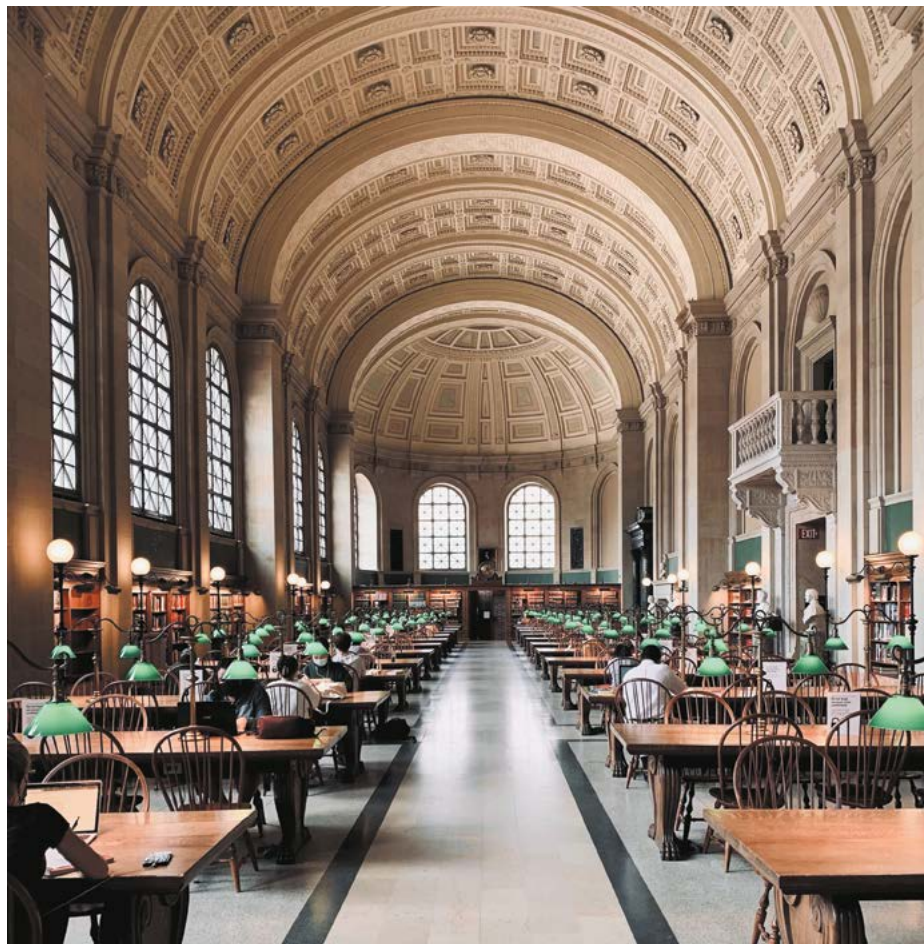
” Wiedza nie jest nigdy tylko dziełem inteligencji. Można ją oczywiście sprowadzić do kalkulacji lub doświadczenia, ale jeżeli ma być wiedzą zdolną ukierunkować człowieka w świetle pierwszych zasad i jego ostatecznych celów, powinna być „przyprawiona solą” miłości. Działanie bez wiedzy jest ślepe, a wiedza bez miłości jałowa. Istotnie, „ten, kto kieruje się prawdziwą miłością, usilnie wyteżę swój umysł, by odkryć przyczyny nędzy i znaleźć sposoby jej zwalczania oraz zdecydowanego przewyciężenia”. W obliczu zjawisk, z którymi mamy do czynienia, miłość w prawdzie wymaga przede wszystkim poznania i zrozumienia, ze świadomością i poszanowaniem specyficznej kompetencji każdego poziomu wiedzy. Miłość nie jest późniejszym dodatkiem, załącznikiem do zakończonej już pracy różnych dyscyplin, lecz prowadzi z nimi dialog od samego początku. Wymogi miłości nie są sprzeczne z wymogami rozumu. Wiedza ludzka jest niewystarczająca, a konkluzje płynące z wiedzy nie będą mogły nigdy samodzielnie wskazywać drogi prowadzącej do integralnego rozwoju człowieka. Trzeba zawsze iść dalej: wymaga miłość w prawdzie.

↑ CV 30.

” Bardzo pragnę, abyśmy w tym czasie, w którym przyszło nam żyć, uznając godność każdej osoby ludzkiej, byli w stanie na nowo ożywić wśród wszystkich światowe pragnienie braterstwa. Wśród wszystkich: „Oto piękna tajemnica, aby marzyć i uczynić nasze życie piękną przygodą. Nikt nie może stawić czoła życiu w sposób odosobniony. [...] Potrzebujemy wspólnoty, ażeby nas wspierała, pomogła nam, takiej, w której pomagamy sobie nawzajem patrzeć w przyszłość!”. Snujmy marzenia jako jedna ludzkość, jako wędrowcy stworzeni z tego samego ludzkiego ciała, jako dzieci tej samej ziemi, która wszystkich nas gości, każdego

z bogactwem jego wiary czy jego przekonań, każdego z jego własnym głosem, wszystkich jako braci!

↑ FT 8.

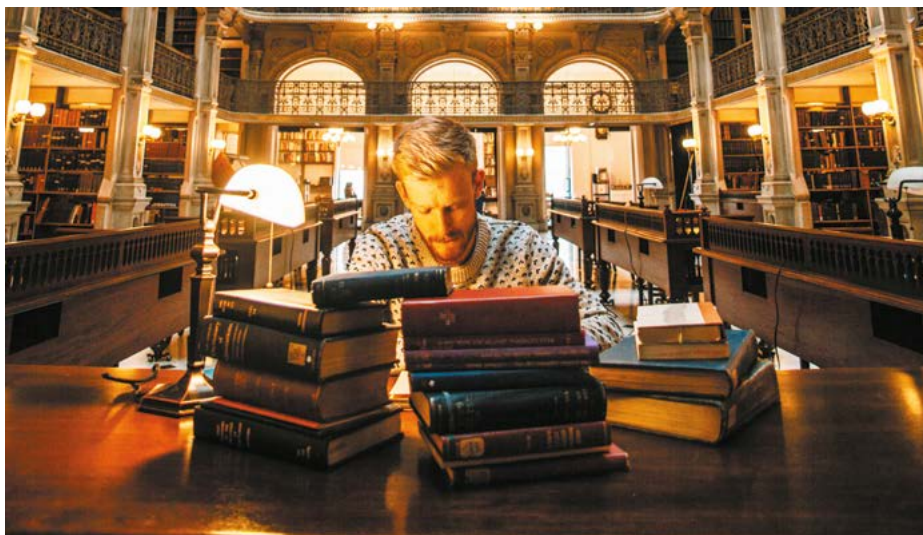

4.3. PISMO ŚWIĘTE

„ Głupi z natury są wszyscy ludzie,
którzy nie poznali Boga; z dóbr widzialnych nie zdołali poznać Tego, który jest,
patrząc na dzieła, nie poznali Twórcy,
lecz ogień, wiatr, powietrze chyże,
gwiazdy dokoła, rwącą wodę
lub światła niebieskie uznali za bóstwa, które rządzą światem.
Jeśli urzeczeni ich pięknem wzięli je za bóstwa –

winni byli poznać, o ile wspanialszy jest ich Władca,
stworzył je bowiem Twórca piękności;
a jeśli ich moc i działanie wprawiły ich w podziw –
winni byli z nich poznać, o ile jest potężniejszy Ten, kto je uczynił.
Bo z wielkości i piękna stworzeń
poznaje się przez podobieństwo ich Sprawcę.
Ci jednak na małą zasługują nagane,
bo wprowadzie i oni błędzą,
ale Boga szukają i pragną Go znaleźć.
Obracając się bowiem wśród Jego dzieł, badają,
i ulegają pozorom, bo piękne to, na co patrzą.
Ale im także nie można wybaczyć:
jeśli się bowiem zdobyli na tyle wiedzy,
by móc ogarnąć wszechświat –
jakże nie znaleźli rychlej jego Władcy?

↑ Mdr 13,1-9.

4.4. KATECHIZM KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO

”

Człowiek stworzony na obraz Boga, powołany, by Go poznawać i miłować, szukając Boga, odkrywa pewne „drogi” wiodące do Jego poznania. Nazywa się je także „dowodami na istnienie Boga”; nie chodzi tu jednak o dowody, jakich poszukują nauki przyrodnicze, ale o „spójne i przekonujące argumenty”, które pozwalają osiągnąć prawdziwą pewność.

Punktem wyjścia tych „dróg” prowadzących do Boga jest stworzenie: świat materialny i osoba ludzka.

↑ KKK 31; por. 39; 1723.

V. LITERATURA

Benedykt XVI, *Encyklika «Caritas in veritate»*. O integralnym rozwoju ludzkim w miłości i prawdzie, Wydawnictwo M, Kraków 2009.

Franciszek, *Encyklika Fratelli tutti*. O braterstwie i przyjaźni społecznej, Wydawnictwo M, Kraków 2020.

Jan Paweł II, *Encyklika Fides et ratio*, w: tegoż, *Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 2, red. S. Małysiak, Wydawnictwo Świętego Stanisława BM Archidiecezji Krakowskiej, Kraków 2005, s. 823–920.

Papieska Rada Iustitia et Pax, *Kompendium nauki społecznej Kościoła*, tłum. D. Chodyniecki, wydaw. Jedność, Kielce 2005.

Pedagogika jako nauka i wychowanie [online], https://pedagogika-ogolna.wyklady.org/wyklad/683__pedagogika-jako-nauka-i-wychowanie.html [dostęp: 31.07.2022].

Popławska A., *Kompetencje aksjologiczne*, w: *Encyklopedia aksjologii pedagogicznej*, red. K. Chałas, A. Maj, wydaw. Polwen, Radom 2016, s. 484–490.

Psychologia akademicka, t. 1, red. J. Strelau, D. Doliński, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 2020.

Santayana G., *Rozum w religii* [e-book], tłum. A. Grzeliński, K. Wawrzonkowski, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2020.

Uczenie się jako przedsięwzięcie na całe życie, red. T. Bauman, Oficyna Wydawnicza Impuls, Kraków 2005.

Vopel K.W., *Nie samym chlebem... Eksperymenty dla młodzieży wyjaśniające znaczenie wartości*, tłum. M. Jałowicz-Sawicka, wydaw. Jedność, Kielce 2003.

Wiedza [online], „Encyklopedia PWN”, <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/3995573/wiedza.html> [dostęp: 31.07.2022].

Wiedza [online], <https://pl.wikipedia.org/wiki/Wiedza> [dostęp: 31.07.2022].

Wybrane zagadnienia edukacji uczniów zdolnych, t. 1: *Zdolności i stymulowanie ich rozwoju*, red. W. Limont, J. Cieślukowska, Oficyna Wydawnicza Impuls, Kraków 2005.